

Aanvullende richtlijnen voor de tweede fase van het milieueffectrapport RijnGouweLijn West

Zoals vastgesteld door het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland op 27 april 2004

Inleiding

In de op 21 november 2001 gepubliceerde startnotitie is aangegeven dat de milieueffectrapportage gefaseerd doorlopen wordt. In de eerste fase vindt de selectie van het voorkeustracé plaats. Ten behoeve van die selectie zijn in het MER milieuaspecten, ruimtelijke en economische aspecten voor verschillende alternatieven beschouwd. In de tweede fase wordt de inrichting en de vormgeving van het voorkeursalternatief gedetailleerd uitgewerkt.

Ten behoeve van de afronding van de eerste fase heeft van 24 november 2003 tot en met 21 januari 2005 het MER eerste fase samen met een voorlopige keuze voor het voorkeursalternatief ter visie gelegen. Belanghebbenden is gevraagd hun mening te geven over het globale voorkeustracé, opmerkingen te maken over het MER eerste fase en aan te geven wat in de tweede fase onderzocht dient te worden.

Een 25-tal insprekers hebben gebruik gemaakt van de gelegenheid hun mening te geven en opmerkingen te maken. Hun reacties zijn samengevat in de inspraaknota. Hierin is ook aangegeven hoe met reacties rekening gehouden wordt in de MER fase 2. Soms voorzien de in juli 2002 vastgestelde richtlijnen hierin (met name hoofdstuk 4), in andere gevallen voorzien deze aanvullende richtlijnen. Het toetsingsadvies van de commissie voor de milieueffectrapportage over het MER heeft geleid tot een aanvulling. Hun advies voor aanvullende richtlijnen heeft geleid tot deze aanvullende richtlijnen. Deze zijn grotendeels gebaseerd op het advies van de commissie voor de milieueffectrapportage.

Algemeen

In de op 22 juli 2002 vastgestelde richtlijnen is in hoofdstuk 4 aangegeven welke richtlijnen voor de tweede fase gelden. Deze aanvullende richtlijnen gelden als aanvulling op dit hoofdstuk.

Voor bodem en water wordt in de vastgestelde richtlijnen gesteld dat een kwalitatieve beoordeling voldoet (§ 3.6.2). Gezien het belang van de mogelijke ecologische effecten is het belangrijk in de tweede fase het bodem- en wateraspect kwantitatief te bepalen.

Technische aspecten

In het MER tweede fase dient nader te worden uitgewerkt, voor zover van belang voor de milieueffecten:

- technische uitvoering en (eisen aan) materiaalkeuze (ook i.v.m. gevoelige objecten); voorzet dienstregeling, nadere berekening vervoerwaarde met spits- en daluren en effect van de frequentie etc.;
- aanwezige leidingen, uitvoering baanvak en bovenbouw, aantal, ligging en vormgeving haltes, bijkomende voorzieningen als passeer- en opstelsporen etc;
- (on)mogelijkheden voor voor- en natransport, routes en stallingmogelijkheden. Zijn de (aangepaste) buslijnen essentieel of marginaal als feederlijn op de light rail?

- effecten van uitwijk- en stelplaatsen en onderhoudswerkplaatsen.

Natuur

Gebiedsbescherming

Wanneer er kans bestaat op significante aantasting van gebieden met een beschermde status, dan dienen de relevante beschermingsformules te worden doorlopen. Het MER dient daarom, met name voor de nabijgelegen Habitatrictlijn- en Ecologische HoofdStructuur-gebieden, in kaart te brengen welke gevolgen er kunnen optreden voor te behouden en eventueel te ontwikkelen kenmerken en natuurwaarden binnen en in de nabijheid van deze gebieden, en vast te stellen of deze gevolgen significant kunnen zijn. Hierbij zijn de belangrijkste aandachtspunten:

- effecten op de Habitatrictlijngebieden *Meijndel en Berkheide* en *Coepelduynen* (flora- en fauna elementen waarvoor de gebieden zijn aangemeld, maar ook andere elementen en abiotische condities in en nabij de gebieden, die van belang zijn voor de instandhouding van de kwalificerende kenmerken van het gebied). Dit betreft specifiek de secties 6, 13 en 30;
- effecten op wezenlijke kenmerken en waarden in gebieden behorende tot de provinciale Ecologische Hoofdstructuur (netto EHS) en de daarbij horende Ecologische Verbindingszones (sectie 3, 6, 11, 13, 20, 23, 24, 30, 27, 26, 25, 22).

In bijlage A zijn de richtlijnen voor deze effectbeschrijving nader uitgewerkt.

Soortbescherming

Op grond van de Flora- en Faunawet (art. 3 en 4) zijn de meeste gewervelde diersoorten en een groot aantal plantensoorten in het studiegebied beschermd. Ga voor ieder alternatief na of deze zal leiden tot in de Flora- en faunawet genoemde verboden gedragingen. Indien dat het geval is, moet een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet worden aangevraagd. Voor het ontheffingsverzoek dient een inventarisatie van de ruimtelijke verspreiding van alle in het gebied voorkomende soorten te worden gemaakt (zie ook bijlage B). In het MER kan worden volstaan met het aangeven van de gevolgen voor de doelsoorten van het natuurbeleid, of een gemotiveerde selectie van de belangrijkste voorkomende soorten.

Evaluatie

In het evaluatieprogramma dient een verband gelegd te worden met de geconstateerde leemten in informatie en onzekerheden.

BIJLAGE A

Gebiedbescherming op grond van Habitatrictlijn¹

In het MER moet de ligging in het studiegebied van de Habitatgebieden (en in de toekomst Natuurbeschermingswetgebieden) worden beschreven.

Passende beoordeling Habitatrictlijn

Op grond van welke natuurlijke habitats (bijlage 1 van de Habitatrictlijn), welke beschermde soorten (bijlage 2 Habitatrictlijn) heeft het gebied zich gekwalificeerd als speciale beschermingszone?

Welke significante gevolgen met betrekking tot deze habitats en/of soorten kunnen er optreden ten gevolge van de voorgenomen activiteit afzonderlijk of in samenhang met andere plannen of projecten (cumulatie)?

Indien er sprake kan zijn van significante gevolgen, dan dient er een passende beoordeling uitgevoerd te worden door het bevoegd gezag. De provincie *kan* ervoor kiezen de passende beoordeling in het MER uit te voeren. Daarbij komen de volgende aspecten aan bod: zijn er alternatieve oplossingen (met inbegrip van mitigerende maatregelen), waardoor er geen significante gevolgen voor het beschermde gebied optreden?

Zijn er dwingende redenen van groot openbaar² belang waarom het project toch gerealiseerd moet worden?

Indien het project toch in of nabij een beschermd gebied moet plaatsvinden en mitigerende maatregelen onvoldoende oplossing zal bieden voor de mogelijke significante gevolgen, welke compenserende maatregelen zullen dan getroffen worden om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft?

Eisen aan compensatie op grond van de Habitatrictlijn

Geen netto verlies aan waarden wat betreft areaal en kwaliteit (kwantitatieve en kwalitatieve eisen). *Dat wil dus zeggen dat de staat van instandhouding van soorten die binnen de kwaliteitsdefinitie vallen na compensatie gelijk dient te zijn aan de situatie voor de ingreep;*

Compensatie dient nabij het getroffen gebied plaats te vinden (*of binnen het ecologische netwerk van de soort*) onder de voorwaarde dat een duurzame situatie ontstaat (nabijheidbeginsel);

De algehele samenhang van Natura 2000 dient gewaarborgd te worden

(instandhoudingdoelstelling): daarom kan er nooit financieel worden gecompenseerd.

Zowel feitelijk, financieel als bestuurlijk: compensatie tijdig regelen. *Omdat gedurende de ingreep de kans op overleven vermindert, dient de compensatie voor de ingreep plaats te vinden.*

Gebiedsbescherming volgens Structuurschema Groene Ruimte 2 en de Nota Natuur voor Mensen Mensen voor Natuur

In het MER moet het volgende worden beschreven:

de ligging in het studiegebied van Natuurmonumenten, beschermd op grond van de Natuurbeschermingswet dan wel Nationale parken;

¹ Voor een korte toelichting: www.minlnv.nl/natura2000. Voor de gehele tekst en bijlagen zie: www.europa.eu.int/comm/environment/nature/legislation

² Dwingende reden van groot openbaar belang (art. 6 Habitatrictlijn) met inbegrip van redenen van sociale of economische aard. Maar in geval van prioritaire habitats of prioritaire soorten zijn de argumenten beperkt tot die verband houden met de menselijke gezondheid, de openbare veiligheid, of met voor het milieu wezenlijk gunstige effecten dan wel, na advies van de Europese Commissie, andere dwingende redenen van groot openbaar belang.

de ligging in de regio van de Ecologische Hoofdstructuur³ (EHS) en de provinciale uitwerking daarvan;
de ligging en uitwerking van de gemeentelijke ecologische structuur.
Indien de EHS wordt beïnvloed door de voorgenomen activiteit of de alternatieven zal duidelijk moeten worden of er sprake is van bruto of netto EHS. Bruto EHS is nog niet begrensd en netto EHS is al wel begrensd. De provincie is verantwoordelijk voor de begrenzing. Op 1 januari 2003 was 10% van de totale Nederlandse EHS nog bruto-EHS.

Richtlijn op grond van netto EHS

Welke significante gevolgen kunnen er optreden voor de te behouden kenmerken en waarden binnen en in de nabijheid van dit gebied⁴?

Zijn er reële alternatieven?

Indien dat niet het geval is, is er sprake van redenen van groot openbaar belang⁵ die deze aantasting rechtvaardigen?

Indien dat het geval is, welke compensatie wordt dan geboden voor het verloren gaan van de wezenlijke kenmerken en waarden?

In het SGR2 worden richtlijnen gegeven voor compensatie (zie hieronder).

Richtlijn op grond van bruto EHS (niet begrensd)

Is er sprake van onomkeerbare effecten waardoor de ontwikkelingsmogelijkheden van deze nieuwe natuurgebieden significant onomkeerbaar verloren gaan?

Eisen aan compensatie op grond van SGR2 en Nota NMMN

In beginsel geen netto verlies aan waarden wat betreft areaal en kwaliteit;

Compensatie nabij het gebied, onder de voorwaarde dat een duurzame situatie ontstaat;

Indien fysieke compensatie onmogelijk is, dan compensatie door realisering van kwalitatief gelijkwaardige waarden;

Indien fysieke compensatie of compensatie door realisering van kwalitatief gelijkwaardige waarden door overmacht onmogelijk is, wordt financiële compensatie geboden die tegoeed komt aan natuur. Onder overmacht wordt ook verstaan de dreiging van ernstige vertraging van de procedure;

Het tijdstip over het besluit over ingreep is ook het tijdstip waarop helderheid wordt gegeven over aard, wijze en tijdstip van compensatie;

Het tijdstip van daadwerkelijke compensatie is gerelateerd aan het tijdstip van ingreep.

Aspecten die aan bod moeten komen bij natuurontwikkeling waaronder Ecologische Verbindingszones (EVZ's) o.a. voor compensatie

In geval van te ontwikkelen EVZ dient in het MER beschreven te worden: type (droog/nat), doel en functie van de EVZ (onder andere lokaal/ regionaal belang), verbinding van welke gebieden en beschrijving van de levensgemeenschappen (natuurdoeltype) in de te verbinden gebieden;

³ Ecologische hoofdstructuur is een netwerk van grote natuurgebieden die met elkaar zijn verbonden door zogenaamde ecologische verbindingszones waardoor uitwisseling tussen populaties van soorten mogelijk is.

⁴ Wezenlijke kenmerken en waarden moeten per gebied worden gespecificeerd. Daarbij kan het gaan om: bodemopbouw, -structuur en reliëf; de waterhuishouding; natuurlijke processen; de kwaliteit van bodem, water en lucht; sedimentatie en -erosieprocessen; ruste, stilte en openheid; de landschapsstructuur en; gebiedspecifieke plant- en diersoorten.

⁵ Redenen van groot openbaar belang: Op basis van een afweging tussen het te beschermen belang en het met het plan of project gemoeide belang wordt al dan niet toestemming verleend. Wordt een plan of project na afweging van belangen toch toegestaan, dan moet voordat het plan of project wordt uitgevoerd een besluit worden genomen over compenserende maatregelen.

welke doelsoorten en de ecologische eisen van deze soorten aan de EVZ;
lengte, breedte, configuratie van lijnvormige en vlakvormige elementen (steunpunten);
knelpunten (barrières) en mitigerende maatregelen om deze op te heffen.

In geval van de mogelijke aanleg van nieuwe natuurgebieden (natuurontwikkeling) dient in het MER beschreven te worden:

locatie, omvang en ligging ten opzichte van, en verbinding met omliggende natuurgebieden;

te realiseren natuurdoeltype(n);

randvoorwaarden voor de realisering van deze natuurdoeltypen zoals benoemd in het Handboek Natuurdoeltypen (LNV, 2001);

beoogde functie van het nieuwe natuurgebied voor het voortbestaan van doelsoorten in aangrenzende natuurgebieden;

kans op realisatie (middelen en mogelijkheid tot verwerving).

BIJLAGE B

Soortbescherming

Bestaande situatie en autonome ontwikkeling

In het MER moeten de in het studiegebied voorkomende doelsoorten⁶ worden beschreven die worden beïnvloed door de voorgenomen activiteit en alternatieven. In sommige situaties kan worden volstaan met een gemotiveerde selectie van de voorkomende doelsoorten. Prioritaire soorten moeten deel uitmaken van deze selectie⁷.

Informatie over de doelsoort:

de mate van bescherming (Nederlandse en internationale wet- en regelgeving). *Deze informatie is nodig om indien mogelijk de gevolgen voor de populatie te kunnen toetsen*; de mate van bedreiging van de doelsoort in Nederland. Voor het bepalen van de mate van bedreiging wordt gebruik gemaakt van de Rode Lijsten. *Deze informatie is nodig om de ernst van de potentiële gevolgen (voor een populatie) te kunnen bepalen*; voor dieren het voorkomen van het aantal individuen/paren per ecologisch netwerk, verdeeld over de deelgebieden. Indien onbekend: de oppervlakte van de leefgebieden van een netwerk;

voor planten de oppervlakte van de standplaats;

Informatie over de (meta)populatie⁸ van de doelsoort (alleen voor die doelsoorten waarover wetenschappelijke gegevens beschikbaar zijn):

betekenis van deze populatie voor het behoud van de soort in Nederland;

mate waarin deze metapopulatie of het leefgebied duurzaam is, dan wel duurzame condities biedt;

grootte, verspreiding en dichtheid van de (meta)populatie in het studiegebied of oppervlakte van het leefgebied van de (meta)populatie dat tot een ecologisch netwerk kan worden gerekend.

Voor het beschrijven van de autonome ontwikkeling kan voor dieren gebruik worden gemaakt van de verandering van het aantal individuen/paren of de populatiegrootte over de afgelopen jaren (historische trend). Voor planten kan de verandering in standplaatsoppervlakte worden gebruikt.

Milieugevolgen

Voor elke (geselecteerde) doelsoort moet worden aangegeven:

voor dieren:

verandering van het aantal individuen/paren;

⁶ In het Handboek Natuurdoeltypen; bijlage 3 (LNV, 2001) staan alle doelsoorten.

⁷ Habitat- en vogelrichtlijngebieden zijn geselecteerd op grond van het voorkomen van bepaalde natuurlijke habitats en soorten. Een deel hiervan is aangeduid als prioritaire habitat of soort omdat de EU voor de instandhouding hiervan een bijzondere verantwoordelijkheid draagt. Deze prioritaire typen natuurlijke habitats en soorten zijn respectievelijk in bijlage I en II van de Habitatrictlijn met een sterretje (*) gemerkt. Bij mogelijke aantasting hiervan dient ontheffing te worden aangevraagd bij de Europese Commissie. Alle prioritaire soorten zijn ook doelsoort. Voor hele tekst van de Habitatrictlijn en bijlages zie: www.europa.eu.int/comm/environment/nature/legislation

⁸ Een soort bestaat uit een groot aantal individuen die in het algemeen samenleven in een metapopulatie. Een metapopulatie bestaat uit een aantal deelpopulaties die onderling met elkaar zijn verbonden waardoor uitwisseling mogelijk is. Deze metapopulatie leeft in Nederland in het algemeen in een ecologisch netwerk van grotere en kleinere gebieden die onderling met elkaar zijn verbonden.

verandering van het oppervlakte van het leefgebied; wanneer relevant per functie aangeven in hoeverre er sprake is van het optreden van significante gevolgen; houdt rekening met het optreden van cumulatie⁹.

voor planten:

verandering van de standplaatsoppervlakte. Hierbij moet wel rekening worden gehouden met een verandering van de abiotische omstandigheden, als gevolg van het voornemen die invloed heeft op de standplaatsfactoren van planten; in hoeverre er sprake is van het optreden van significante gevolgen.

Voor de doelsoorten (dieren) waarover wetenschappelijke informatie op populatieniveau beschikbaar is moet het volgende worden aangegeven. Indien de gevraagde informatie onder optie 1 ontbreekt dan kan optie 2 worden toegepast:

Optie 1, de kans op het verdwijnen of uitsterven van een (meta)populatie in het studiegebied. Dit kan kwalitatief worden beoordeeld. Indien die kans zeer groot is zal ook voor de populatie(s) waarmee uitwisseling plaatsvindt een inschatting moeten worden gemaakt van deze kans. Indien er een kans bestaat op verdwijnen of uitsterven moet worden aangegeven wat dit betekent voor het behoud van de soort in Nederland.

Optie 2, de mate van aantasting van de oppervlakte van het ecologisch netwerk, en een inschatting van de gevolgen hiervan voor het voortbestaan van duurzame condities van het ecologisch netwerk van de populatie.

Daarnaast is het te overwegen – maar dit is niet verplicht – om alle informatie die nodig is om voor een ontheffingsaanvraag op grond van de Flora- en Faunawet (FFW) in aanmerking te komen, ook op te nemen in het MER en te laten toetsen door de Commissie. Indien ontheffing moet worden aangevraagd en er is besloten dat dit onderdeel van het MER wordt dan geldt het volgende: iedere in het plangebied voorkomende beschermde soort moet worden genoemd en per soort moet worden aangegeven wat de gevolgen zullen zijn. In geval van een ontheffingsaanvraag kan er dus niet met doelsoorten of een selectie hiervan worden gewerkt.

Welke beschermde planten- en diersoorten op grond van de FFW komen in en nabij het plangebied voor?

Leidt het realiseren van het voornemen tot handelingen die strijdig zijn met de verbodsbepalingen van de FFW betreffende planten en/of dieren?

Kan het plan zodanig aangepast worden dat dergelijke verboden handelingen niet worden gepleegd?

Is om het plan te kunnen uitvoeren een ontheffing op grond van art. 75 van de FFW vereist?

Ontheffing kan worden verleend, indien:

er geen andere bevredigende oplossing bestaat (reëel alternatief) en;

sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu gunstige effecten, en;

geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort.

⁹ Cumulatie: elke ingreep in een Habitatrictlijngebied dient in combinatie met andere activiteiten te worden getoetst. Indien hiervan sprake kan zijn dient de initiatiefnemer aan te tonen dat er ook door cumulatie geen significante gevolgen zullen optreden.